

prokázáno nebo nemožnost takového důkazu byla postavena nade vší pochybnost. Jest proto v rozlukovém řízení zakázáno použití doznání strany jako průvodního prostředku pro důkaz důvodu rozlukového. (Viz čl. VI čís. 1 uvoz. zákona k c. ř. s.). Účelem tohoto ustanovení jest ochrana manželství před svémocným jeho zrušením. Předpisem §§ 93 a 99 obč. zák. jest zakázáno manželství rozloučiti svémocně pouhým uznáním důvodu rozluky nebo jeho doznáním se strany manželů a ustanovení předpisů o řízení ve věcech manželských jest jen důsledkem oné hmotněprávní zásady. To, že soud nesmí hleděti k doznání stran, sleduje účel, by doznáním, které zákon považuje ve věcech rozlukových za důkaz naprosto nespolehlivý a proto je vylučuje jako důkazní prostředek, manželé nemohli dosíci rozluky, již by bez doznání dosíci nemohli. Tuzemskému soudu, má-li podle vytčených zásad rozhodnouti o uznání německého rozsudku o rozluce, jest tedy vyhrazeno právo zkoumati nejen, zda se rozsudek nepřičí tuzemskému hmotnému právu, nýbrž i zda rozsudek není zbudován na řízení, jež odporuje uvedeným zásadám tuzemského řízení, jichž účelem jest ochrana manželství. Třeba by tedy bylo lze přisvědčiti názoru nižších soudů, že se nelze v otázce uznání německého rozsudku pouštěti do přezkoumávání hodnocení průvodů, nelze rozsudek uznati proto, že tu nejde o takovéto přezkoumání, nýbrž o to, že bylo použito doznání strany jako průvodního prostředku, což se přičí účelu zákazů daných shora uvedenými ustanoveními zákona. Není tedy správné, že tuzemský soud jest vázán skutkovou podstatou zjištěnou cizozemským soudem, byla-li zjištěna způsobem přičícím se účelu uvedených zákonných předpisů, zejména na základě doznání strany.

K průkazu cizoložství bylo použito hlavně doznání žalobcova. To se přičí účelu ustanovení tuzemských zákonů, jež byla uvedena, a jež jsou dána z důvodů veřejné mravnosti a pořádku. Proto nelze rozsudek zemského soudu v Hamburku o rozluce uznat ani po stránce hmotněprávní za účinný pro tuzemsko. Když tomu tak, nelze zamítnouti žalobu o rozluky podanou žalobcem, ovšem z jiných důvodů než byly dřívějším sporem uplatněny, jednoduše proto, že manželství stran již netrvá, byvši právoplatně rozloučeno, a nižší soudy měly se obíratí věcně důvody rozluky uplatněnými žalobcem. Ježto tak neučinily a nezjistily skutkový podklad pro jich posouzení, bylo jejich rozsudky zrušiti a naříditi, jak se stalo (§ 510 c. ř. s.).

Čís. 9519.

Zněly-li prioritní obligace na marky říšské měny, aniž byl do nich pojat výslovný závazek, že mají býti vyplaceny ve zlatě nebo penízem, odpovídajícím hodnotě jejich ve zlatě, nýbrž bylo v nich jen povšechně řečeno, že dlužník může v tuzemsku platiti podle své volby i v markách i v tuzemské měně penízem odpovídajícím kursovní hodnotě marky, — stačí složil-li dlužník na soudě peníz v Kč odpovídající kursu marek v čase složení na soudě.

Pokud nebyla v tuzemsku zákonem uznána valorisace pro určité právní poměry, jest vyloučena předpisem § 6 zákona ze dne 10. dubna 1919, čís. 187 sb. z. a n.

Hypotekární dlužník, jenž zapravil dluh, jest oprávněn domáhati se na věřiteli (opatrovníku majitelů prioritních obligací) vydání výmazné kvitance.

(Rozh. ze dne 16. ledna 1930, Rv I 613/29.)

Akciová společnost Ústecko-Teplické dráhy vydala roku 1896 za 76,500.000 říšsk. něm. marek 3½% dlužní úpisy po 300, 1.000, 1.500 a 5.000 markách říšsk. něm. měny a v roce 1909 4% dílčí dlužní úpisy po 500 a 1.000 markách říšsk. něm. měny za 11,000.000 marek říšsk. něm. měny. Za tyto prioritní zápůjčky bylo v roce 1896 pokud se týče v roce 1909 vloženo simultánní právo zástavní na: a) Ústecko-Teplickou dráhu s vedlejšími tratěmi na listu závad oddělené, definitivní vložky železniční knihy č. 1) této dráhy pod položkou 68 pokud se týče 71, jako vkladbě hlavní a b) na místní dráhu Teplice (Řetenice)-Liberec s vedlejšími tratěmi na listu závad oddělené, prozatímní vložky číslo 77 této místní dráhy pod položkou 1., pokud se týče 3. jako vkladbě vedlejší. Dluhopisů z roku 1896 bylo 82.700, oněch z roku 1909 12.300 kusů; zněly vesměs na majitele a byly slosováním postupně umořovány. Koncem června roku 1922 vypověděla společnost Ústecko-Teplické dráhy řádným způsobem na půl roku t. j. k 31. prosinci 1922 celý zbytek dosud neslosovaných dílčích dlužních úpisů, načež byla největší část jich dílem v Lipsku, dílem v Teplicích-Šanově k výplatě předložena, zaplacená a zničena. Nepředloženo bylo a nevyplaceno zůstalo 4.473 dluhopisů z roku 1896 v jmenovité hodnotě 3,923.100 říšsk. něm. marek a 952 dluhopisů z roku 1909 v jmenovité hodnotě 846.500 říšsk. něm. marek, pro kteréžto částky prioritních zápůjček shora zmíněné zástavní právo, jinak již vymazané, také dosud vázne. Používajíc zmocnění zákona ze dne 22. srpna 1922 číslo 234 sb. z. a n. vykoupila vláda Československého státu nařízením ze dne 12. prosince 1922, čís. 354 sb. z. a n. železniční podnik Ústecko-Teplické dráhy a uzavřela s ní smlouvu ze dne 28. května 1924, kterou se stát zavázal, že převezme a sám splní veškeré závazky společnosti a sám vyplatí všechny obíhající nebo ještě nevyplacené obligace shora uvedených prioritních půjček. O tom byli držitelé prioritních dlužních úpisů emise 1896 a 1909 vyhláškami v Úředním listě Československé republiky číslo 19, 20 a 21 z roku 1925 zpraveni a zároveň vyzváni, by si do 14 dnů u ředitelství státního dluhu v Praze vyzvedli částky jim náležející, přepočítané z papírových říšsko-něm. marek na měnu československou, s upozorněním, že částky připadající na dílčí dluhopisy k výplatě nepřihlášené, budou podle ustanovení § 1425 obč. zák. složeny u soudu. V uvedené čtrnáctidenní lhůtě nebyl k výplatě předložen žádný dluhopis a částka na ně vypadající a správně podle tehdejšího kursu na 108 Kč 50 h přepočtená byla u okresního soudu pro Staré Město a Josefov složena. K žádosti finanční prokuratury byl potom krajským soudem jako obchodním senátem v L. k zastupování práv držitelů nevyzvednutých dosud prioritních obligací společnosti Ústecko-Teplické dráhy emise 1896 a 1909 ustanoven společný opatrovník, ale ten z usnesení

sboru důvěrníků odepřel podepsati finanční prokuraturou žádanou výmaznou kvitanci. Žalobou, o niž tu jde, domáhal se československý erár na majitelích prioritních dluhopisů, zastoupených společným opatrovníkem, by byli uznáni povinnými, vydati žalobci do čtrnácti dnů pod následky exekuce výmaznou kvitanci, již souhlasí s tím a) aby byl proveden výmaz zástavního práva vloženého v definitivní železniční vložce číslo 1. Ústecko-Teplické dráhy (nyní československého státu, železniční odbor) pod položkou číslo 63 a v provisorní železniční vložce čís. 77 místní dráhy Teplice(Řetenice)-Liberec pod vložkou číslo 1. pro zbytek prioritní zápůjčky v roce 1896 ve výši 3,923.100 marek říšsko-německé měny, t. j. 4.473 dílčích dlužních úpisů emise z roku 1896; b) aby byl proveden výmaz zástavního práva vloženého v definitivní vložce železniční číslo 1. Ústecko-Teplické dráhy pod položkou číslo 71 a v provisorní vložce železniční číslo 77 místní dráhy Teplice (Řetenice)-Liberec pod položkou číslo 3. pro zbytek prioritní zápůjčky z roku 1909 v dnešní výši 846.500 marek říšsk. něm. měny, t. j. 952 kusů dílčích dlužních úpisů z roku 1909. O b a n i ž š í s o u d y uznaly podle žaloby, o d v o l a c í s o u d z těchto důvodů: Jádrem sporu jest rozřešení otázky, zda byl složením 108 Kč 50 h na soudě prioritní dluh, jehož kvitování se žalující stát na žalované straně domáhá, zaplacen, čili nic. To vystihl zcela správně soud procesní a jsou si toho dobře vědomy i strany. Soud procesní zodpověděl tuto otázku kladně ve prospěch žalujícího státu, a to vším právem. Zástavní věřitel, byl-li uspokojen, jest povinen, vrátiti dlužníku zástavu a, jde-li o zástavu nemovitou, umožniti mu, aby dluh z pozemkových knih vymazal (§ 1369 obč. zák.) Věřitel jest uspokojen, obdržel-li od dlužníka to, co mu měl tento plniti (§ 1412 obč. zák.). Je-li věřitel neznámý, může býti dluh složen na soudě a složení, stalo-li se po právu, má právní účinek placení (§ 1425 obč. zák.). V souzeném případě byl dlužník (původně Ústecko-teplická dráha, nyní žalující stát) podle plánu o zápůjčce oprávněn, slosovati a splatiti i větší počet vydaných dílčích dluhopisů, než jak stanovil umořovací plán, a to dluhopisy vydané v roce 1896 počínajíc rokem 1900, dluhopisy vydané v roce 1909 počínajíc rokem 1915. Než nejen to. Dlužník měl kromě toho i právo, splatiti celý zbývající prioritní dluh najednou k 30. červnu nebo k 31. prosinci, ovšem po předchozí šestiměsíční výpovědi (§ 13). To dlužník učinil, neboť koncem června 1922 vypověděl zbytek prioritního dluhu k 31. prosinci 1922. Dluhopisy, které mu pak byly předloženy, dlužník proplatil, majitele dluhopisů nepředložených vyzval v roce 1925 vyhláškou v úředním listě, by si částky na jejich dluhopisy připadající do čtrnácti dnů vyzvedli, jinak že budou částky ty složeny na soudě. Pak teprve, po vypršení této vyzývací lhůty došlo k složení 108 Kč 50 h na soudě. Prioritní dluhopisy zněly na říšské marky, v tuzemsku však mohl dlužník podle své volby platiti i v markách i v měně tuzemské. To vše jest mezi stranami nesporné. Z tohoto nesporného děje, jakož i ze skutečnosti, žalovanou stranou samou doznané, že v čase složení peněz na soudě byla marka tak znehodnocená, že se chtělo-li se vůbec k nějaké hodnotě marek dospěti, musilo počítati ne na miliony, nýbrž na biliony, vyplývá, že částka 108 Kč 50 h odpovídá

měrou více než dostatečnou tomu, co dlužník měl platiti podle obsahu prioritních dluhopisů. Nemá proto žalovaná strana z prioritní smlouvy proti dlužníku právo na další plnění. Žalovaná strana hájí stanovisko, že prioritní dluh, o který jde, měl býti zaplacen ve zlatých markách. Pro toto stanovisko neskýtá však obsah prioritních dluhopisů nejmenší opory, neboť obojí dluhopisy mluví jen o markách říšské měny, nikoli o markách zlatých. To, co žalovaná strana na žalobci požaduje, není v podstatě než valorisace, jež jest zdejšímu právu úplně cizí. S námitkou, že se žalující stát složením nepatrné částky na soudě zbavil milionového dluhu a se tak na úkor prioritářů bezdůvodně obohatil, nemůže se žalovaná strana proti požadavku kvitování dluhu s úspěchem brániti, poněvadž žalobci jde o kvitování dluhu, založeného smlouvou prioritní, dluh tento byl zaplacen a musí proto býti kvitován. Má-li žalovaná strana za to, že jí přísluší proti žalujícímu státu nárok z bezdůvodného obohacení, může jej (arci jen se svolením opatrovnického soudu) proti žalobci uplatňovati, nemůže však z tohoto důvodu odpírati kvitování dluhu, prýstícího ze zcela jiného právního důvodu. Totéž platí i o další námitce žalované strany, že jí složením prioritního dluhu na soudě v době, kdy marka pozbyla skoro úplně ceny, byla způsobena značná škoda. Lichou je i námitka žalované strany, že prioritní dluh k placení dosud nedospěl, poněvadž se výpověď priorit k 31. prosinci 1922 a složení prioritního dluhu částkou 108 Kč 50 h na soudě staly proti dobrým mravům a je tedy to i ono neplatné. Podle obsahu prioritních dluhopisů byl dlužník oprávněn dluhopisy k 31. prosinci 1922 vypověděti a nelze proto mluvit o tom, že výpověď jest neplatná a pro žalovanou stranu bez právního účinku. Má-li žalovaná strana za to, že se dlužník prohřešil proti dobrým mravům, může žádati jen náhradu podle § 1295, druhý odstavec, obč. zák., nárok ten jí však, jak bylo již svrchu vyloženo, neopravňuje, by odpírala kvitování dluhu, jenž je založen na zcela jiném právním důvodu a jest zaplacen.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolání.

D ů v o d y :

Po stránce právní (§ 503 č. 4 c. ř. s.) byla věc posouzena správně. Pokud dovolání žalované strany jest opakováním odvolacího spisu, postačí poukaz na důvody napadeného rozsudku, jimiž byla věc vyřízena správně i výstižně. Žalovaná strana napadá názor odvolacího soudu, podle něhož nemůže se vzpírati žalobnímu nároku na výmaznou kvitanci z důvodu obohacení, po případě náhrady škody, ale činí tak tvrzením, že to i ono jest v příčinné souvislosti s požadavkem vydání kvitance a že není třeba zvláštní žaloby na vydání obohacení anebo náhrady škody. Ve sporu jde však jen o to, zda žalující stát může požadovati výmaznou kvitanci z důvodu, že zaplatil žalované straně svůj dluh, zda věc sloužící jako zástava za tento dluh má býti sproštěna z tohoto závazku. Dovolatelka sama uznává správnost zásady, že zástavní věřitel, byv uspokojen, je povinen při nemovitě zástavě umožniti, by dluh byl vymazán z pozemkové knihy. Nejde proto než o to, zda byla žalovaná strana jako zástavní věřitelka uspokojena

tak dalece, že jest povinna umožniti knihovní výmaz dluhu, zda dlužník plnil podle smlouvy, kterou byla zástava zřízena. Rozhodující jest jen tato smlouva a nezáleží na tom, zda dlužník plněním podle smlouvy byl obohacen, jak tvrdí dovolatel, anebo zda věřiteli vzešel z důvodu plnění podle smlouvy nárok na náhradu škody. Tyto skutečnosti, ať jsou pravé nebo nepravé, nemohou býti na závadu nároku na vydání výmazné kvitance, neboť nejsou s ním v nižádné právní spojitosti. Nezabýval se proto dovolací soud vůbec dovoláním, pokud byly jím opětně uplatněny nároky z bezdůvodného obohacení anebo na náhradu škody. Z téhož důvodu nehleděl dovolací soud ani k tvrzení, že prý výpověď priorit odporovala dobrým mravům, neboť ani tato skutečnost neměla by významu pro povinnost k vydání výmazné kvitance. Dovolatel tvrdí opětně, že prioritářům náleží právo požadovati zaplacení plné zlaté hodnoty i ze smlouvy, z čehož dovozuje, že žalující stát neplnil podle smlouvy složiv částku 108 Kč 50 h neboli 2 h za každou prioritní obligaci. Námitka ta není však oprávněná ani podle stavu věci, t. j. smlouvou, ani podle zákona. Priority zněly na marky říšské měny, nebyl však do nich pojat výslovný závazek, že mají býti vyplaceny ve zlatě anebo částkou, odpovídající jejich hodnotě ve zlatě (zlatá doložka), nýbrž bylo v nich jen povšechně řečeno, že dlužník může v tuzemsku platiti podle své volby i v markách i ve měně tuzemské (t. j. staré korunové měně, na místo které nastoupila měna československá), a to částkou odpovídající kursovní hodnotě marky. Z tohoto ustanovení nelze dovoditi, že žalující stát byl povinen zaplatiti nebo složiti na soudě částku vyšší, než skutečně složil, neboť není sporno, že složená částka odpovídá kursu marky v čase složení na soudě. Ani ze zákona nelze dovoditi povinnost zaplatiti částku vyšší než složenou. I když nelze říci s vyloučením výjimek, že valorisace jest zdejšímu právu úplně cizí, není zákonného předpisu, z něhož by se dala dovoditi povinnost žalujícího státu zaplatiti více, než připadlo na sporné priority podle kursu německé marky v čase složení na soudě. Čsl. stát uznal potřebu valorisace jen pro určité právní poměry a učinil tak zvláštními právními předpisy (na př. zákonem o těžbě dříví, nařízením o úpravě pachtovného, o cenách elektrické energie a plynu, úpravou platů některých zaměstnanců atd.), jinak však vyloučil valorisaci obecně a výslovně pro všechny závazky znějící na koruny rakouské-uherské měny splatné v oblasti zdejšího státu (§ 6 zákona č. 187/19 sb. z. a n.), při kterých na místo staré rakousko-uherské koruny nastoupila Kč v poměru 1:1, bez ohledu na rozdíl ve vnitřní hodnotě staré koruny a nynější Kč. Pro takové závazky byla vyloučena i valorisace soudem, jež byla prováděna na př. při pohledávkách výživného, o jehož výši rozhodují především potřeba oprávněného a mohoucnost povinného, a při podobných pohledávkách, jichž výše určuje se jen poměrem k jiným hodnotám. Co platí o pohledávkách ostatních, znějících na koruny bývalé měny rakousko-uherské, musí v tuzemsku stejně platiti o pohledávkách, sjednaných ve měně říšskoněmecké. Musí-li se věřitelé, jichž pohledávky zněly na starou měnu rakousko-uherskou, v tuzemsku spokojiti s tím, že dostane se jim místo starých korun rakousko-uherských téhož počtu

Kč bez ohledu na skutečnou hodnoty této měny, není příčiny, proč by věřitelé, jichž pohledávky znějí na marky německo-říšské, mohli požadovati více, než kolik činila marka ve zdejší měně podle svého dočasného kursu, zejména, proč by se jim mělo dostati rovnocenné hodnoty podle původní zlaté hodnoty bez ohledu na pozdější pokles marky a na nynější hodnotu zdejší měny. Sporné priority zněly sice na německé marky, byly však splatné i v tuzemsku, kde měl dlužník výslovné právo platiti také v K, nyní v Kč podle kursovní hodnoty markové. Jen tato kursovní hodnota byla rozhodná při přepočtu marky na Kč, byť i v čas hodnoty poklesla téměř na 0. Důsledky toho musí nésti jen věřitelé, jichž pohledávky v tuzemsku splatné a také splacené zněly na tuto znehodnocenou měnu. Ani německého zákona o zhodnocení nelze tu použiti ke zhodnocení sporných pohledávek. Proti tomu mluví již skutečnost uvedená vedlejším intervenientem, že čs. stát upravil zvláštním zákonem, t. j. zákonem čís. 52/28 sb. z. a n. povinnost státu co do titrů předválečného dluhu zajištěného, aniž pojal do úpravy té i sporné priority. Tím upravil čs. stát valorisaci jen co do určitých pohledávek znějících na cizí měny, ne však obecně, a je proto valorisace ostatních pohledávek toho druhu znějících na cizí měnu tím vyloučena. Zbývá vyřešiti ještě námitku dovolání vedlejšího intervenienta opřenou o § 17 zákona opatrovníckého. I po této stránce posoudil odvolací soud věc správně po právní stránce, že právo na výmaznou kvitanci náleží mezi hypotekární práva. To vyplývá z § 15 téhož zákona, podle něhož děje se výmaz zástavního práva především podle obecných předpisů platných pro výmaz knihovních práv. K výmazu těchto práv jest však třeba, když pohledávka byla zaplacená, výmazné kvitance, a nelze brániti dlužníku, jenž zapravil dluh, by nepožadoval výmaznou kvitanci od osoby oprávněné k uplatnění hypotekárních práv, t. j. od opatrovníka. Účelem výmazné kvitance není než výmaz knihovního práva zástavního. Nejde tu o nakládání s pohledávkou, jak míní dovolatel, nýbrž o zánik hypotekárního práva z důvodu placení. Právu dlužníkovu požadovati výmaznou kvitanci odpovídá podle §§ 15 a 17 cit. zákona povinnost opatrovníkova k vydání této kvitance. Je proto žalobní nárok oprávněn i po této stránce. Poukaz na důvody jiných rozhodnutí tohoto nejvyššího soudu nemá významu pro tento spor, neboť každý spor posuzuje se podle skutečností v něm uplatněných, t. j. podle vlastního svého skutkového základu.

Čís. 9520.

Ke zhotovenému nábytku nenabyl vlastnictví dlužník, jenž ho zhotovil, nýbrž jeho manželka, obchodnice s nábytkem, jež koupila surovinu potřebnou ke zpracování, zaplatila dělníkům při práci zaměstnaným mzdu, manželu za zhotovení ujednanou odměnu a již manžel (dlužník) odevzdal nábytek do držby.

(Rozh. ze dne 16. ledna 1930, Rv I 881/29.)